

Nr 58.

Ankom till riksdagens kansli den 1 juni 1945 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående de av internationella arbetsorganisationens konferens år 1944 vid dess tjugusjätte sammanträde antagna rekommendationerna, såvitt propositionen hänvisats till lagutskott.

Genom en den 9 mars 1945 dagtecknad proposition, nr 234, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, anhållit om riksdagens yttrande angående de i nämnda protokoll omförmälda, av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1944 vid dess tjugusjätte sammanträde antagna rekommendationerna, nämligen

- 1) rekommendation (nr 67) angående ekonomisk trygghet;
- 2) rekommendation (nr 68) angående beredande av ekonomisk trygghet och sjukvård åt personer, som hemförlovats från krigsmakten eller därmed jämställd tjänst eller som avskedats från krigsindustrien;
- 3) rekommendation (nr 69) angående hälso- och sjukvård;
- 4) rekommendation (nr 70) angående socialpolitisk minimistandard i icke-självständiga områden;
- 5) rekommendation (nr 71) angående reglering av sysselsättning vid övergången från krig till fred;
- 6) rekommendation (nr 72) angående arbetsförmedling; samt
- 7) rekommendation (nr 73) angående nationell planering av offentliga arbeten.

Beträffande rekommendationernas lydelse får utskottet hänvisa till de såsom bilagor (*Bilagor A—G*) vid propositionen fogade översättningarna till svenska språket av originaltexterna till desamma.

Propositionen har, såvitt angår rekommendationerna nr 67—70, hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet samt i övrigt hänvisats till statsutskottet.

Den internationella arbetsorganisationens tjugusjätte sammanträde — det första efter utbrottet av det andra världskriget — hölls i Philadelphia i Amerikas förenta stater under tiden 20 april—12 maj 1944. Sammanträdet bevistades av 41 medlemsstater, av vilka 28 sändt fullständiga delegationer, d. v. s. två regeringsombud samt ett ombud för vardera av arbetsgivar- och arbetarsidorna. Sverige deltog i sammanträdet med en fullständig delegation.

I fråga om verkställighet av konferensens beslut stadgas i organisationens konstitution, att varje medlem av organisationen skall vara förbunden att

inom ett år från avslutandet av ett konferenssammanträde underställa därå antagna rekommendationer och konventionsförslag den eller de myndigheter, till vilkas kompetensområden respektive frågor höra, för vidtagande av lagstiftnings- eller andra åtgärder. Om det till följd av exceptionella omständigheter är omöjligt att fullgöra nyss berörda förpliktelse inom ett år, skall den fullgöras snarast möjligt och i varje fall icke senare än 18 månader från sammanträdet avslutande. I fråga om en rekommendation skola medlemmarna underrätta nationernas förbunds generalsekreterare om vidtagna åtgärder. Därest en rekommendation ej leder till någon lagstiftningsåtgärd eller annat åtgörande för dess genomförande eller om ett konventionsförslag icke vinner vederbörande myndighets eller myndigheters bifall, skall respektive medlem av organisationen icke vara underkastad någon vidare förpliktelse med hänsyn därtill.

Rekommendationerna ha för yttrande remitterats till delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet.

Utskottet kommer i den följande framställningen att behandla rekommendationerna nr 67—70 var för sig.

1. *Rekommendationen (nr 67) angående ekonomisk trygghet.*

Delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet har beträffande förevarande rekommendation inhämtat yttrandet från socialstyrelsen, pensionsstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, arbetsmarknadskommissionen, svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen. Landsorganisationen har icke inkommit med något yttrande. Arbetsmarknadskommissionen har icke yttrat sig beträffande denna rekommendation.

Socialstyrelsen framhåller bland annat, att de i Sverige genomförda sociala vårdformerna, särskilt om hänsyn toges till de reformer, som kunde väntas bli en följd av socialvårdskommitténs pågående arbete, i stort sett kunde anses motsvara de önskemål, som uppställts i rekommendationen. Styrelsen funne de i rekommendationen anförda synpunkterna och önskemålen vara i stort sett beaktansvärda men ansåge icke, att de vore av beskaffenhet att böra föranleda några andra riktlinjer för det pågående reformarbetet på socialvårdens område eller till några andra åtgärder från statsmakternas sida.

Pensionsstyrelsen uttalar, att rekommendationen borde överlämnas till socialvårdskommittén och befolkningsutredningen för att tagas i betraktande vid deras fortsatta arbete.

Riksförsäkringsanstalten finner syftet med ifrågavarande rekommendation synnerligen beaktansvärt beträffande de delar av densamma, som berörde den sociala olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen. Många av de i rekommendationen uttalade önskemålen vore väsentligen tillgodosedda i vårt land. Om övriga önskemål torde kunna uttalas, att deras förverkligande snarast möjligt i allmänhet måste anses eftersträfvansvärt. Innan närmare ställning toges till desamma, torde emellertid utredningar vara erforderliga i flera avseenden, bl. a. med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna. Riksförsäkringsanstalten erinrade i detta sammanhang om att verkställandet av en av

riksdagen år 1937 begärd allsidig utredning rörande en förbättrad lagstiftning om försäkring för olycksfall i arbete överlämnats åt socialvårdskommittén.

Anstalten upptager härefter till behandling de punkter i rekommendationen och bilagan till densamma, i vilka föreslås mera vittgående bestämmelser än enligt gällande svensk lag, ävensom sådana, mot vilka principiella erinringar kunde göras.

Anstalten har vidare funnit anledning till kommentarer rörande två punkter i själva rekommendationen, nämligen punkterna 23 och 24. Härutinnan hänvisas till s. 15 och 16 i propositionen.

I övrigt ingår anstalten i detaljgranskning av vissa punkter i den vid rekommendationen fogade bilagan och belyser närmare dess förhållande till svensk lagstiftning.

Svenska arbetsgivareföreningen uttalar, att de flesta av de olika former för främjande av ekonomisk trygghet, som föresloges i rekommendationen, redan vore genomförda i Sverige men att vissa bristande överensstämmelser kunde konstateras mellan våra principer för socialvården och de i rekommendationen föreslagna.

Delegationen anför för egen del, att principerna i rekommendationen i stort sett överensstämde med de grundlinjer, som uppdragits för socialvården i vårt land och som följdes vid nu pågående reformarbete inom ifrågasvarande område. Delegationen ville emellertid särskilt framhålla vissa detaljer i rekommendationen, som enligt delegationens mening icke borde äga tillämpning på svenska förhållanden. Sålunda syntes, på sätt riksförsäkringsanstalten framhållit, ersättning för olycksfall icke böra utgå med enhetliga belopp, utan torde för vårt lands del anledning föreligga att fasthålla vid principen, att sjukpenning och invalidlivränta skulle utgå med viss del av envar skadads enligt lag fastställda arbetsförtjänst. Vidare delade delegationen de av arbetsgivareföreningen uttalade betänkligheterna såväl mot tillämpning av de i bilagan till rekommendationen under punkt 14: 2) och 3) uppdragna riktlinjerna rörande arbetslöshetsersättningen som mot en sänkning av pensionsåldern (bilagan punkt 12: 1). Delegationen hemställde slutligen, att förevarande rekommendation överlämnades till socialvårdskommittén och 1941 års befolkningsutredning för att tagas i övervägande vid fullgörande av det på dessa utredningar ankommande fortsatta utredningsarbetet.

2. *Rekommendationen (nr 68) angående beredande av ekonomisk trygghet och sjukvård åt personer, som hemförlovats från krigsmakten eller därmed jämställd tjänst eller som avskedats från krigsindustrin.*

Över förevarande rekommendation har delegationen inhämtat yttrandena från socialstyrelsen, pensionsstyrelsen och arbetsmarknadskommissionen. Arbetsmarknadskommissionen har icke avgivit något särskilt yttrande över rekommendationen.

Socialstyrelsen yttrar i huvudsak följande.

Den ifrågasvarande rekommendationen torde i första hand avse åtgärder i länder, som aktivt deltagit i det pågående världskriget. I Sverige torde det,

åtminstone som förhållandena hittills utvecklats sig, endast i ringa utsträckning ha förekommit, att personer blivit nödsakade att släppa kontakten med sitt tidigare yrke eller förvärvsarbete på grund av tjänstgöring vid krigsmakten eller inom krigsindustrien. De i rekommendationen åsyftade problemen torde därför i Sverige icke vara av den omfattning, att de icke till största delen kunna lösas inom ramen för de för normala förhållanden avsedda socialvårdande åtgärderna.

Vissa speciella åtgärder ha emellertid vidtagits med tanke på ifrågavarande problem, t. ex. inrättandet av de så kallade värnpliktslånen. Vad beträffar krigstjänstgöringens inverkan på socialförsäkringens förmåner, till vilka vederbörande före tjänstgöringen varit berättigad, så har även i vederbörande författningar hänsyn tagits härtill genom särskilda föreskrifter.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser styrelsen, att skäl icke föreläge att i anledning av ifrågavarande rekommendation vidtaga några åtgärder från statsmakternas sida.

Pensionsstyrelsen har såsom sin mening uttalat, att rekommendationen borde överlämnas till socialvårdskommittén för beaktande.

Delegationen ansluter sig till vad socialstyrelsen anført beträffande ifrågavarande rekommendation.

3. *Rekommendationen (nr 69) angående hälso- och sjukvård.*

Delegationen har över rekommendationen inhämtat yttranden från medicinalstyrelsen, socialstyrelsen och pensionsstyrelsen. *Pensionsstyrelsen* berör i sitt i ärendet avgivna yttrande icke närmare förevarande rekommendation.

Medicinalstyrelsen finner, att de flesta punkterna i rekommendationen i stort sett rätt väl anslöte sig till svenska förhållanden och till den allmänna utvecklingen i vårt land på de områden, som berördes i rekommendationen. Det nu sagda ägde emellertid å andra sidan icke tillämpning å vissa delar av rekommendationen, och flera av dess punkter kunde därför icke utan vidare tillämpas i vårt land. Styrelsen förordade, att rekommendationen tillstyrktes med en allmän reservation för utformningen av vissa punkter i densamma.

Socialstyrelsen yttrar efter en kortfattad redogörelse för hälso- och sjukvårdens organisation i vårt land följande.

En genomgående princip har varit, att vederbörande vårdbehövande är skyldig att genom egna avgifter bidra till kostnaderna för sjukvården. Genom den frivilliga sjukförsäkringen finnes emellertid möjlighet att försäkringsmässigt erhålla ersättning för hela kostnaden för sjukhusvård och större delen av kostnaderna för läkarvård. För obemedlade bekostas sjukvårdsavgifterna genom socialvårdsorgan.

Erfarenheterna av det i Sverige sålunda tillämpade systemet äro enligt styrelsens uppfattning goda. Därest nu föreliggande förslag till lag om allmän sjukförsäkring genomföres, komma förhållandena att ytterligare förbättras genom att sjukförsäkringen utsträcker till hela folket och rätten till ersättning för läkarvård och därmed sammanhängande kostnader utvidgas. Det i Sverige tillämpade systemet, som innebär, att de vårdbehövande fritt få välja läkare och att det stora flertalet läkare äro beroende av privatpraktik, torde enligt styrelsens mening innebära en garanti för att läkarvården hålles på en hög nivå. Styrelsen anser därför, att anledning icke förefinnes

att införa för de vårdbehövande helt kostnadsfri sjukvård eller eljest frånga det hittills tillämpade systemet.

I övrigt innehåller rekommendationen åtskilliga synpunkter rörande sjukvårdsorganisationens anordnande i olika detaljer. Styrelsen anser sig icke närmare böra gå in härpå men finner för sin del icke skäl föreligga att i anledning av rekommendationen några nya riktlinjer för hälso- och sjukvårdens ordnande här i landet uppdragas.

På grund av vad sålunda anförts uttalar styrelsen den meningen, att skäl icke förelåge att i anledning av förevarande rekommendation vidtaga några åtgärder från statsmakternas sida.

Delegationen ansluter sig i huvudsak till de av socialstyrelsen anförda synpunkterna. Beträffande rekommendationens sakliga innehåll ansåge sig emellertid delegationen icke böra underlåta att framhålla, att man vid avfattningen uppenbarligen varit angelägen att hålla möjligheter öppna för tillämpningen av vitt skilda system vid läkarvårdens beredande. I mångt och mycket framstode fördenskull de förordade anordningarna såsom främmande för våra förhållanden. Syftet med och de allmänna uppgifterna för en av samhället kontrollerad hälso- och sjukvård kunde emellertid sägas väl ansluta sig till en ordning, som i vårt land allmänt erkänts som eftersträvansvärd.

4. Rekommendationen (nr 70) angående socialpolitisk minimistandard i icke självständiga områden.

Då ifrågavarande rekommendation saknade aktualitet för vårt lands vidkommande, ansåge sig delegationen icke behöva ingå på någon närmare granskning av däri framförda förslag. Rekommendationen torde icke påkalla annan åtgärd från svensk sida än en förklaring, att i rekommendationen föreslagna åtgärder saknade tillämpning på svenska förhållanden.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har i propositionen anført, att han beträffande rekommendationerna i huvudsak kunde ansluta sig till den uppfattning, som delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet uttalat beträffande var och en av dem. I vissa av de ifrågavarande rekommendationerna hade otvivelaktigt uttryck givits åt många värdefulla synpunkter av intresse även vid utformningen av den svenska socialpolitiken. Departementschefen hade därför för avsikt att föranstalta om att ifrågavarande rekommendationer bringades till de myndigheters och utredningars kännedom, vilka därav berördes, för att tagas under övervägande vid fortsatta utrednings- och planläggningsarbeten.

Det sammanträde med internationella arbetsorganisationen vid vilket de i propositionen upptagna rekommendationerna antogos är det första efter krigsutbrottet 1939. Att organisationens verksamhet sålunda återupptagits är att hälsa med stor tillfredsställelse. Det är att förmoda, att verksamheten kommer att bliva av särskild betydelse för lösandet av de många skiftande sociala problem som i de till organisationen anslutna staterna utan tvivel komma att uppstå under efterkrigstiden.

Utskottet.

Av de fyra i propositionen behandlade rekommendationerna, över vilka andra lagutskottet har att avgiva yttrande, handlar *rekommendationen nr 67* om ekonomisk trygghet. Åtgärder för sådan trygghet böra enligt rekommendationen åsyfta att avlägsna brist och förebygga nöd genom att i skälig utsträckning bereda ersättning för inkomst som förlorats till följd av arbetsoförmåga, däri inbegripet hög ålder, eller arbetslöshet eller på grund av familjeförsörjarens frånfälle. För genomförandet av detta syfte föreslås dels ett omfattande och i möjligaste mån enhetligt socialförsäkringssystem, berörande såvitt möjligt alla anställda och så kallade självständiga arbetare, varmed torde förstås enskilda företagare i en med arbetare jämförlig ställning, dels ock socialhjälpåtgärder, som vid behov tillförsäkra dem som icke omfattas av försäkringen i stort sett motsvarande förmåner.

Delegationen för det internationella socialpolitiska arbetet har beträffande denna rekommendation anför, att principerna däri i stort sett överensstämde med de grundlinjer som uppdragits för socialvården i vårt land och som följdes vid nu pågående reformarbete på ifrågavarande område. Delegationen har dock påpekat vissa detaljer i rekommendationen som icke borde äga tillämpning å svenska förhållanden. Delegationen har hemställt, att rekommendationen överlämnas till socialvårdskommittén och 1941 års befolkningsutredning för att tagas i övervägande vid fullgörandet av det på dessa utredningar ankommande fortsatta utredningsarbetet.

Rekommendationen nr 68 avser åtgärder för beredande av ekonomisk trygghet och sjukvård åt personer som hemförlovats från tjänst vid krigsmakten eller därmed jämställd tjänst eller som avskedats från krigsindustrien. Denna rekommendation torde i första hand avse åtgärder i länder som deltagit i kriget. De i rekommendationen åsyftade problemen torde i Sverige kunna lösas inom ramen för de för normala förhållanden avsedda socialvårdande åtgärderna. Av anförda skäl har socialstyrelsen, till vars ståndpunkt delegationen anslutit sig, funnit, att skäl icke föreläge att i anledning av rekommendationen vidtaga några åtgärder från statsmakternas sida.

I *rekommendationen nr 69* upptagas bestämmelser angående hälso- och sjukvård. Det förordas inrättandet av en organisation för hälso- och sjukvård, som såvitt möjligt skall omfatta hela folket och genom vilken medborgarna skola tillförsäkras en för de vårdbehövande kostnadsfri dylik vård. Två alternativ uppställas för genomförande av detta önskemål, nämligen antingen en socialförsäkring, i huvudsak baserad på försäkringsavgifter, eller en särskild offentlig organisation, finansierad genom allmänna medel.

Socialstyrelsen har anför, att några nya riktlinjer för hälso- och sjukvårdens ordnande här i landet enligt styrelsens mening icke syntes böra uppdragas med anledning av rekommendationen. Skäl föreläge icke att i anledning av rekommendationen vidtaga några åtgärder från statsmakternas sida. Delegationen har i huvudsak anslutit sig till vad socialstyrelsen anför. Delegationen ville framhålla, att de i rekommendationen förordade anordningarna i mångt och mycket framstode såsom främmande för våra förhållanden. Syftet med och de allmänna uppgifterna för en av samhället kon-

trollerad hälso- och sjukvård kunde emellertid sägas väl ansluta sig till en ordning som i vårt land allmänt erkänts såsom eftersträvansvärd.

Rekommendationen nr 70 handlar om socialpolitisk minimistandard i icke-självständiga områden. Denna rekommendation saknar såsom delegationen anfört tillämpning på svenska förhållanden.

I likhet med föredragande departementschefen ansluter sig utskottet i huvudsak till den uppfattning som delegationen uttalat beträffande de olika rekommendationerna. Då desamma innehålla många synpunkter som äro värda beaktande vid utformningen av den svenska socialpolitiken, böra de såsom departementschefen anfört bringas till de myndigheters och utredningars kännedom, som därav beröras, för att uppmärksammas vid fortsatta utrednings- och planläggningsarbeten.

Utskottet får hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t tillkännagiva vad utskottet anfört.

Stockholm den 1 juni 1945.

På andra lagutskottets vägnar:

ÅKE HOLMBÄCK.

Vid ärendets behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Norman**, *Holmbäck*, *Linder**, *Wistrand*, *Forsslund**, *Olof Carlsson*, *Björkman** och *Hallagård*;

från andra kammaren: fröken *Andersson*, herrar *Ryberg*, *Hermansson**, *Cruse**, *Holm**, *Larsson* i Östersund och *Lundberg* i Uppsala* samt *Osterman*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.